

STM 1923

Ett Beethoven-brev i svensk ägo

Av Julius Rabe

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

ETT BEETHOVEN-BREV I SVENSK ÄGO.

Löjtnant Rudolf Nydahl, vars livliga musikaliska intresse bland annat tagit sig uttryck i grundandet av Stiftelsen för Musik-kulturens främjande, har i Paris förvärvat ett Beethoven-brev, som hittills icke varit bekant, och vars första fullständiga publicering han med största älskvärdhet anförtrott Svensk Tid-skrift för Musikforskning. Brevets äkthet är ställd utom allt tvivel både genom yttre och inre bevis, och det är riktat till Beethovens vän Bigot. En främmande hand har på brevet an-tecknat året 1808.

Brevet är, noggrant återgivet, av följande lydelse.

Nachmittags um 4 uhr —

Donnerstag
am 5ten März

Kaum bin ich zu Hause, so ist mein erstes geschäft ihnen lieber Bigot zu schreiben, ich kann es wohl denken, dass ihnen mein fremdes Betragen aufgefallen ist — ich entschuldige mich nicht hierüber, als wenn sie einen so *grossen Werth* auf *mich legten*, und ihnen so etwas wehe tun müsste — ich fühle es zu sehr, wie wenig ich noch bei ihnen gelten mag — indessen würden sie sich irren, wenn sie glauben, dass mein Betragen irgend die Ursache meines verdresses über *meine abgeschlagene Bitte an Marie* gewesen sei — Es ist wahr, ich kann es nicht läugnen, ich war sehr empfindlich darüber, und die ursache, warum ich nicht mit ihnen sprach war, *es ihnen nicht zu zeigen*; — ich fühlte wohl später, dass dieses etwas übertrieben sei, aber bei allem was wahr ist, kann ich es belheuren dass dieses *die wahre ursache* war — ich habe sie alle so sehr lieb, warum soll ich es nicht gestehen, ja, sie sind mir *die liebsten* Menschen, die ich seit ich meine vaterstadt verliess, kennen lernte — Es ist natürlich, dass mir daher eher etwas von ihnen wehe thut, als von andern Menschen, die für mich keinen *entschiedenen Werth* haben — Es schwebte mir vor, dass die gute vortreffliche Marie

wohl glauben konnte, ^{der} meine gestrige Einladung habe Bezug auf das gespräch davon von vorgestern — indessen ist es gewiss nicht so — und ich kann es noch nicht begreifen, was Unanständiges damit verbunden wäre, wenn Marie und Caroline mit mir ausgefahren wären — doch davon mündlich — sagen sie mir nur geschwind in zwei Worten, ob sie mein Betragen gekränkt hat, sie können nicht glauben was es mir für einen Schmerz verursacht, wenn ich nur daran denke ihnen einen unangenehmen augenblick gemacht zu haben — wenn es so ist, so bin ich hiulänglich dafür gestraft, denn *über Tische* bin ich *imer* davon gequält worden — wegen einer äusserst nothwendigen Sache kann ich ohnmöglich zu ihnen *kömen* — ich muss ausgehen und werde spät erst dann nach hause *kömen*, wo ich hoffe einige Zeilen zu meiner Beruhigung von ihnen zu finden — bei alle dem kann ich es nicht verbergen, dass diese Begebenheit auf mein gefühl gewirkt habe, und dass ich mich *imer* fürchten werde, mich auf etwas zu freuen was ich aus ihren Händen zu erwarten habe? — soll ich schüchtern zurücktreten, und bedauern, dass es mir nicht gelingen konnte, das vertrauen von Menschen, die mir so theuer so lieb sind zu gewinnen, in deren Kreise, *seidtem ich sie kenne*, unaufhörlich der wunsch bei mir entstand, nicht mehr als Fremdling von ihnen betrachtet zu werden — soll ich das? — unmöglich — ich drücke sie alle an mein Herz

Und
bin
imer
ihr treuer
Bthwn.

Caroline sah ich heute nicht,
ist sie wieder unpässlich?

[Översättning.

Kl. 4 e. m.

Torsdagen den 5 mars.

Knappast har jag kommit hem, förrän mitt första göra är att tillskriva Eder, käre Bigot, jag kan nog tänka mig, att mitt egendomliga uppförande har väckt Er uppmärksamhet, — jag ursäktar mig icke härför, som om (i den tron att) Ni *satte så stort värde på mig* och att något sådant måste göra Er ledsen — jag känner för mycket, hur litet jag ännu kan gälla hos Er — emellertid skulle Ni misstaga Er, om Ni tror att mitt uppförande på något sätt varit orsaken till min förargelse *över min avslagna bön till Marie (?)* — Det är sant, jag kan icke

neka det, jag kände mig mycket sårad därav, och orsaken varför jag icke talade med Eder var den *att icke visa Er det* — jag kände nog senare, att detta var en smula överdrivet, men vid allt vad sant är, kan jag bedyra att detta var *den verkliga orsaken* — jag håller så mycket av Er alla, varför skall jag icke tillstå det, ja, Ni äro *de käraste människor*, jag lärt känna sedan jag lämnade min födelsestad — Det är naturligt, att jag därför snarare känner smärta över något som kommer från Er, än från andra människor, som icke hava något *särskilt värde* för mig. — Det föreföll mig, som om den goda förträffliga Marie nog kunde tro, att min invitation igår kunde stå i samband med samtalet därom i förgår; emellertid är det verkligen icke så — och jag kan ännu icke förstå, vad det vore för opassande i att Marie och Caroline hade åkt ut tillsammans med mig. — men därom muntligen — säg mig blott fort med två ord om mitt uppförande kränkt Er, Ni kan icke tro, vilken smärta det förorsakar mig, om jag blott tänker på att ha vållat Er ett obehagligt ögonblick —

By alla äro äro if ~~ni~~ ~~vill~~ ~~skabbeggen~~
 desz desz ~~longborn~~ ~~erigt~~ ~~verden~~
~~und~~ ~~vill~~ ~~gavist~~ ~~jobb~~ ~~und~~ ~~desz~~ ~~if~~
 mig ~~imro~~ ~~giddan~~ ~~eroda~~ ~~vill~~ ~~i~~
 und ~~at~~ ~~vord~~ ~~zu~~ ~~gerian~~ ~~vad~~ ~~if~~ ~~vud~~
 ifrom ~~prindem~~ ~~zu~~ ~~nexton~~ ~~jobb~~ —
~~voll~~ ~~if~~ ~~vill~~ ~~voren~~ ~~zu~~ ~~vud~~ ~~vast~~ ~~voren~~ ~~und~~
~~ber~~ ~~klären~~ ~~desz~~ ~~ni~~ ~~vill~~ ~~vill~~ ~~galligen~~
 konen, ~~desz~~ ~~at~~ ~~vast~~ ~~voren~~ ~~deu~~ ~~llau~~ ~~ffon~~
 bin ~~vill~~ ~~if~~ ~~voren~~ ~~so~~ ~~vud~~ ~~vud~~ ~~voren~~
~~voren~~, ~~so~~ ~~voren~~ ~~if~~ ~~so~~ ~~voren~~, ~~voren~~ ~~voren~~ —
~~födelif~~ ~~voren~~ ~~voren~~ ~~bi~~ ~~voren~~ ~~voren~~ ~~voren~~ ~~voren~~
~~voren~~ ~~erit~~ ~~gav~~ ~~voren~~ ~~voren~~ ~~voren~~ ~~voren~~ ~~voren~~
~~zu~~ ~~voren~~ — ~~voll~~ ~~if~~ ~~voren~~ — ~~voren~~ ~~voren~~
 if ~~voren~~ ~~er~~ ~~voren~~ ~~voren~~ ~~voren~~ ~~voren~~
 Caroline ~~voren~~ ~~if~~ ~~voren~~ ~~voren~~
 if ~~voren~~ ~~voren~~ ~~voren~~ ~~voren~~

om så är, har jag blivit tillräckligt straffad för det, ty *vid bordet* plågades jag ständigt därav -- på grund av en ytterst angelägen sak kan jag omöjligt komma till Er — jag måste gå ut och kommer sedan först sent hem, där jag hoppas finna några rader från Er, som kunna lugna mig — trots allt kan jag icke dölja, att denna händelse inverkat på min känsla, och att jag ständigt skall vara rädd för att glädja mig åt något som jag har att vänta från Eder? — skall jag blygt tråda tillbaka och beklaga, att det icke lyckats mig att vinna de människors förtroende, vilka äro mig så dyrbara, så kära, i vilkas krets, *alltsedan jag lärt känna dem*, oupphörligt inom mig den önskan uppstod, att icke längre betraktas såsom en främling av dem — skall jag det? — omöjligt — jag trycker Er alla till mitt hjärta

Caroline såg jag icke idag,
är hon åter dålig?

och är ständigt
Eder trogne
Bthwn.]

Den som är något förtrogen med Beethovens biografi, kan genast hänföra detta tydligen ytterst hastigt, på stående fot nedskrivna¹ brev till den lilla episoden med familjen Bigot, varom två andra allmänt kända och ofta citerade brev av Beethoven handla. Båda äro för övrigt avtryckta i Gunnar Norléns urval av Beethoven-brev på svenska. I det första av dessa, vilket i denna framställning skall betecknas med I, inbjuder Beethoven Marie Bigot till en åktur i det vackra vårvädret. Det senare av dessa brev, här betecknat med III, innehåller några av de skönaste vändningar, med vilka Beethoven i ord lagt i dagen sin ädla karaktär, och utgör ett försvar mot en misstanke från makarna Bigots sida, att Beethoven ville närma sig fru Bigot i otillbörliga avsikter.

Det av löjtnant Nydahl funna brevet är, som en granskning av dess innehåll ger vid handen, att förlägga mellan de båda förut bekanta breven, vilka båda sakna datumbeteckning. Det nyfunna brevet, vilket för korhetens skull här betecknas med II, talar om »meine gestrige Einladung», varmed uppenbarligen avses brevet I, som således nu kan dateras till den 4 mars. III är att förlägga någon dag efter den 5 mars, sannolikt den 6.

Bigot var bibliotekarie hos furst Rasumovsky i Wien, och hans hustru Marie var en utmärkt pianist, vars talang Beet-

¹ I hastigheten låter Beethoven till och med förleda sig till en alldeles ologisk satskonstruktion. Han säger, att det vore ett misstag "wenn sie glauben, dass mein Betragen irgend die Ursache meines verdrusses... sei". Hans mening kan väl icke vara annat än att "mein Verdruss... irgend die Ursache meines Betragens sei".

hoven lärt sig högt uppskatta. Det berättas, att hon en gång för honom spelat den stora, f-mollsonaten (Apassionatan) från bladet och därmed så imponerat på honom, att han skänkte henne manuskriptet. Hon var, när hon omkring 1804 kom till Wien, blott aderton år och uppträdde både offentligt och vid privata musiktillställningar som pianist. J. F. Reichardt, som 1808—1809 besökte Wien, var närvarande vid en musikafton hos henne, varvid hon spelade endast kompositioner av Beethoven, vilket föranledde hennes åhörare att anmärka, att Beethoven »ihr Heiliger zu sein scheint». 1809 flyttade familjen till Paris.

Om Beethovens känslor för familjen Bigot tala vart och ett av de tre breven sitt tydliga språk. Redan den friska, nästan övermodiga tonen i I vittnar om det obegränsade förtroende han kände för sina franska vänner. »Sie sind mir die liebsten Menschen, die ich seit ich meine Vaterstadt verliess kennen lernte», heter det i II, och i III försäkrar Beethoven, att han »keinen grösseren Wunsch habe als immer bei Ihnen leben zu können». Det är över huvud taget sällan man i Beethovens brev möter så varma tonfall som i dessa brev. Blotta tanken att ha berett dessa vänner »einen unangehmen Augenblick» vållar honom smärta. Det som drar honom till dem så oemotståndligt, är väl den ton av bildning och frisinne, som utmärkte dem (»die aufgeklärte und gebildete Marie»), och det är icke osannolikt, att Beethoven hyst ett djupare svärmeri för den begåvade fru Marie. Beethoven hade några få manliga vänner, men de kvinnor för vilka han hyst hjärtliga sympatier äro många. Till dem kan utan tvivel räknas Marie Bigot.

Vad var det nu, som hade hänt och som föranledde utbrottet i det nyfunna brevet? Alla detaljer bli icke klara genom det nya bidraget till kändedomen om denna episod. Men man kan väl nu våga sig på att rekonstruera den på ungefär följande sätt.

Beethoven hade trots Bigots på förhand uttalade ogillande inbjudit Marie och hennes lilla ungefär årsgamla dotter Caroline till en åktur. Det är innehållet i I. Marie avslög emellertid Beethovens inbjudan. Följande dag synes Beethoven ha spisat middag hos Bigots — uttrycket »über Tische» och den första meningen »kaum bin ich zu hause» etc. göra det troligt —, men misstämningen var där, och Beethoven vittnar i II själv om sitt »fremdes Betragen». Det förefaller som om det vid detta tillfälle kommit icke till någon uppgörelse mellan Bigot

och Beethoven, men i de rader, som Beethoven i II ber Bigot om, synes den senare bestämt ha undanbett sig en alltför ivrig uppvaktning för sin hustru från Beethovens sida. På detta besked är III sannolikt Beethovens omedelbara svar.

Till sist några ord om dateringen. Som inledningsvis nämndes har en främmande hand ditskrivit årtalet 1808. Om detta är riktigt — det är ju möjligt, att det härrör från mottagaren själv — har Beethoven tagit miste på datum. Den 5 mars infaller nämligen på en torsdag icke 1808 utan 1807. Såvida inga faktiska omständigheter tvinga till ett annat antagande, måste man dock förutsätta att Beethoven skrivit rätt, och att brevet tillkommit en torsdag den 5 mars. Då är året 1807 det enda, som kan komma i fråga. Det finns ingen som helst datering på de övriga hithörande breven, och att de i tillgängliga upplagor av Beethovens brev hänföras till 1808, vilar sannolikt blott på ett antagande. Man kan för övrigt nästan förmoda, att den som på vårt brev antecknat detta årtal, gjort det med kännedom om de båda andra brevens vedertagna datering. Genom Beethovens datering av detta brev skulle man alltså kunna förlägga episoden med Marie Bigot till 1807 och således också ändra årtalet för de båda andra breven.

Julius Rabe.
